

CUPRINS

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A DOUA	v
PREFAȚĂ LA PRIMA EDIȚIE	vii
LISTA DE ABREVIERI	xvii

CAPITOLUL 1

INTRODUCERE	1
1. Dreptul penal european.....	1
2. Structura cărții.....	3
3. Tratatul de la Lisabona și folosirea terminologiei	8
4. Metodologia și caracterizarea dreptului	9
5. Actualitatea acestei cărți	10

PARTEA 1. ORDINEA JURIDICĂ A UNIUNII

CAPITOLUL 2

BAZELE INSTITUȚIONALE ALE UNIUNII EUROPENE	13
1. Introducere	13
2. De la Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului la Uniunea Europeană	13
3. Două zone convergente: piața internă și spațiul libertății, securității și justiției	15
3.1. O nouă ordine de drept	15
3.2. Cooperarea loială	16
3.3. Cei trei piloni de la Maastricht	17
3.4. O singură ordine juridică pentru Uniune	19
3.5. Aplicarea principiilor pieței interne la spațiul de libertate, securitate și justiție	20
4. Integrarea europeană	22
4.1. Integrarea europeană	22
4.2. Politici comune și coordonare	29
4.3. Instrumente	29
4.4. Armonizarea și apropierea	31

4.5. Principiile atribuirii, subsidiarității și proporționalității	34
4.6. Aspecte fundamentale ale sistemului penal de justiție	36
4.7. Efectele armonizării: o evaluare critică	38
5. Instituții, agenții, organisme și birouri	40
5.1. Instituții	41
5.2. Agenții	46
5.3. Organe și oficii în domeniul dreptului penal.....	47

CAPITOLUL 3

PRINCIPIILE CONSTITUȚIONALE

ALE DREPTULUI UNIUNII	49
1. Introducere	49
2. Actele juridice ale Uniunii	49
2.1. Legislația post-Lisabona	49
2.2. Legislația pre-Lisabona	52
2.3. Alegerea actului Uniunii	58
2.4. Geometrie variabilă: aplicarea divergentă a legii	59
3. Norme privind aplicarea dreptului Uniunii	64
3.1. Dreptul Uniunii creează „propriul său sistem juridic”.....	64
3.2. Principiul cooperării loiale	69
3.3. Libertatea de alegere a mijloacelor	77
4. Normele materiale ale dreptului uniunii: cele cinci libertăți	79
4.1. Introducere	79
4.2. Libera circulație	80
4.3. Necesitatea încadrării în scopul tratatelor	89
4.4. Interzicerea discriminării pe criteriul naționalității	92
4.5. Recunoașterea reciprocă și încrederea reciprocă	95
4.6. Restricții justificate privind libera circulație	98
4.6.1. Justificări	99
4.6.2. Drepturile materiale în legislația secundară	110
4.7. Statutul de sine stătător al legislației secundare	113
4.8. În afara domeniului de acoperire al tratatelor?	115
5. Interpretarea dreptului Uniunii	124
5.1. Competența Curții	124
5.1.1. Competența ca urmare a Tratatului de la Lisabona	125
5.1.2. Perioada de tranziție: Primii cinci ani până la 1 decembrie 2014	126
5.2. Admisibilitatea sesizării CJUE prin procedura întrebării preliminare	131
5.3. Surse și tehnici de interpretare	141

PARTEA A II-A. DREPTUL PENAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

CAPITOLUL 4

DREPTUL PENAL MATERIAL EUROPEAN	157
1. Introducere	157
2. Competențele legislative ale Uniunii Europene în dreptul penal	164
3. Fragmente din partea generală a dreptului penal	176
3.1. Legalitatea	177
3.2. Competența judiciară	190
3.2.1. Competența teritorială	190
3.2.2. Principiul steagului	192
3.2.3. Principiul naționalității active	193
3.2.4. Principiul naționalității pasive	195
3.2.5. Principiul domiciliului	195
3.2.6. Principiul competenței complementare	196
3.2.7. Principiul de protecție	196
3.2.8. Principiul jurisdicției universale	197
3.2.9. Prevenirea conflictelor jurisdicționale	198
3.2.10. Principii jurisdicționale din Uniunea Europeană	198
3.3. Elementul obiectiv și subiectiv al infracțiunii	199
3.3.1. Actus reus	200
3.3.2. Mens rea, intenția și răspunderea strictă	201
3.4. Participarea și infracțiunile incipiente	205
3.4.1. Participarea	205
3.4.2. Infracțiuni incipiente	206
3.5. Persoanele juridice	208
3.6. Justificări și scutiri	210
4. Partea specială – Euroinfracțiunile	211
4.1. Infracțiuni împotriva concurenței oneste	211
4.2. Infracțiuni împotriva (integrității) sectorului financiar	213
4.3. Infracțiuni împotriva interesului financiar al Uniunii	214
4.4. Infracțiuni împotriva demnității umane	214
4.5. Infracțiuni împotriva societății democratice	215
4.6. Infracțiuni împotriva integrității administrației publice	216
4.7. Infracțiuni împotriva sănătății publice	216
4.8. Infracțiuni împotriva administrării corecte a justiției	216
4.9. Infracțiuni împotriva mediului	217
5. O politică penală europeană?	217
6. Punerea în aplicare în dreptul național penal	220

CAPITOLUL 5	
PROCEDURA PENALĂ EUROPEANĂ	225
1. Introducere	225
2. Principiile generale ale dreptului Uniunii	228
2.1. Drepturile fundamentale	229
2.2. Principii generale ale procedurii penale	233
2.3. Aderarea Uniunii Europene la CEDO	247
2.3.1. Plângeri împotriva Uniunii Europene	247
2.3.2. Protocolul privind Aderarea	250
3. Dreptul de a întreprinde o anchetă	251
3.1. Introducere	251
3.2. Ne bis in idem	252
3.2.1. Articolul 54 CAAS	252
3.2.2. „Hotărâre definitivă”	253
3.2.3. Același act	258
3.2.4. Două tipuri de recunoaștere reciprocă	261
3.3. Alte motive care restrâng dreptul la urmărirea penală	262
3.3.1. Termenul de prescripție pentru urmărirea penală	263
3.3.2. Imunitate	263
3.3.3. Alte formalități	267
4. A începe sau nu urmărirea penală?	268
5. Investigații, măsuri coercitive și aspecte probatorii	272
5.1. Investigații	272
5.2. Probele colectate de către autoritățile naționale	274
5.3. Probele colectate de către comisie	276
5.4. Greutatea probelor/gradul probator	280
5.5. Arestarea preventivă/eligibilitatea eliberării pe cauțiune	282
5.6. Arestarea provizorie	285
5.7. Protecția datelor cu caracter personal	285
6. Măsuri sui generis: ordinele de blocare, sancțiuni și boicoturi	287
7. Scopul și formele procedurilor penale	291
8. Punerea în aplicare la nivel național și trimiterile preliminare	296
8.1. Punerea în aplicare	296
8.2. Interpretarea în conformitate cu directiva sau decizia-cadru	297
8.3. Consecințele procedurale ale constatării conform căreia legislația națională trebuie să fie anulată	303
8.4. O problemă de interpretare	304
8.5. Sesizarea Curții	308
8.6. Proceduri în fața Curții	313
8.7. Răspunsul Curții	314

CAPITOLUL 6	
CONDAMNAREA EUROPEANĂ	
ȘI DREPTUL PENITENCIAR	315
1. Introducere	315
2. Sancțiuni care trebuie prevăzute în legislația națională	316
3. Criteriile de condamnare	324
4. Natura pedepsei și tratamentul persoanelor condamnate	331
PARTEA A III-A. COOPERAREA EUROPEANĂ ȘI	
PUNEREA ÎN APLICARE EUROPEANĂ	
CAPITOLUL 7	
COOPERAREA BILATERALĂ ÎN MATERIE PENALĂ	337
1. Introducere	337
2. Evoluția istorică a cooperării bilaterale în materie penală	338
2.1. Rețeaua de tratate	
multilaterale creată de Consiliul Europei	338
3. Modele ale cooperării	344
3.1. Modelul solicitării	345
3.2. Modelul recunoașterii reciproce (modelul ordinului)	358
3.3. Modelul disponibilității	359
3.4. Cooperarea verticală	360
3.5. Investigații extrateritoriale și de autoajutor	362
4. Recunoașterea reciprocă în calitate de principiu fundamental	363
4.1. Ce înseamnă recunoaștere reciprocă?	363
4.2. Ce declanșează recunoașterea reciprocă?	370
4.3. Caracterul absolut al obligației de a recunoaște	372
4.4. Natura recunoașterii reciproce	388
4.5. Consecințele recunoașterii reciproce	393
5. Formele cooperării internaționale	397
5.1. Asistența reciprocă	397
5.1.1. Schimbul de informații.....	397
5.1.2. Colectarea probelor	400
5.1.3. Facilitarea procedurilor penale.....	403
5.1.4. Care servesc interesele părților terțe	404
5.1.5. Construirea competențelor și a expertizei.....	404
5.1.6. Construirea legăturilor	405
5.2. Ordinul european de supraveghere în	
etapele procedurale premergătoare procesului	405
5.3. Transferul de proceduri, soluționarea conflictelor	
de competență și concentrarea procedurilor	408
5.4. Extrădarea sau predarea persoanelor	413

5.5. Transferul executării hotărârilor	415
5.6. Supravegherea deciziilor altele decât inchisoarea necondiționată	418
6. Poziția apărării în cadrul cooperării în materie penală	421
6.1. Posibilitățile solicitării cooperării internaționale	421
6.2. Drepturile apărării în cadrul cooperării internaționale	422
6.3. Căile de atac și responsabilitatea statelor membre cooperante	423
6.4. Drepturile omului și cooperarea internațională în materie penală	424
CAPITOLUL 8	
COOPERAREA MULTILATERALĂ ȘI APLICAREA DIRECTĂ	431
1. Introducere	431
2. Cooperarea multilaterală	432
2.1. Nivelul poliției	432
2.1.1. Sisteme automate computerizate	432
2.1.2. Europol. Centrul de Informații pentru Analize Strategice	436
2.1.3. Investigații multilaterale: Echipe comune de investigație	446
2.2. Nivelul procurorilor: Eurojust	448
2.3. Nivelul judiciar: Rețeaua Judiciară Europeană	452
2.4. Prevenirea comună a pirateriei	454
3. Punerea directă în aplicare	455
3.1. Dreptul concurenței	455
3.2. Parchetul European	459
4. Poziția apărării în cooperarea multilaterală și punerea directă în aplicare a legislației	464
5. Apariția investigațiilor europene coordonate	465
PARTEA A IV-A. PROVOCĂRILE PENTRU	
DREPTUL PENAL EUROPEAN	
CAPITOLUL 9	
REGÂNDIREA DREPTULUI PENAL EUROPEAN	469
1. Introducere	469
2. Convergența pieței interne și spațiul libertății, securității și justiției	469
3. Drepturile cetățenilor și drepturile statelor membre	470
4. Libertatea de circulație și egalitatea de tratament ca a cincea libertate	472

5. Recunoașterea reciprocă: de la abordarea de către un stat la abordarea de către Uniune	473
6. Valoarea adăugată a transferului de proceduri	475
7. Cooperarea loială și punerea în aplicare prin intermediul dreptului penal	476
8. Principiile generale ale dreptului penal al Uniunii	476
9. Interpretarea uniformă a legii și aplicarea divergentă a legii	477
10. Aspecte fundamentale ale sistemului penal de justiție	478
11. Dreptul Uniunii ca formă de <i>common law</i>	479
12. Apariția unui sistem european de justiție penală	480
13. Protecția drepturilor omului ca o responsabilitate colectivă	481
14. Modelul pentru Parchetul European	483
15. Construirea încrederii reciproce în perioada apariției naționalismului	483
ANEXE	
TABELUL CAZURILOR	487
TABELUL LEGISLAȚIEI	531
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ PRIVIND DREPTUL PENAL EUROPEAN	547
LITERATURĂ PRIVIND DREPTUL PENAL EUROPEAN DIN STATELE MEMBRE	553
SITE-URI WEB RELEVANTE	569
INDICI	571